Број 113. У Новом Саду у петак 23. маја 1903. Година XXXVIII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе.“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Скупштински избори у Србији!

Од 130 посланика, продрло је у Србији 130 — владиних присталица. Није изабран ни један једини опозициалац. Ово је тако велики морални пораз данашње владе, да му нема равна у свој парламентарној историји.

Било је у разним временима у појединим државама јаких влада, које су уздигле државу до велике висине и биле на врхунцу славе своје, па нису ни из близу постигле, да у скупштину уђу сами владини људи. Ал што није постигла нигди ни једна влада, то је постигла влада генерала Цинцар Марковића. То је постигла влада, која је потпуно без значаја, влада под којом се догодио најсрамнији државни удар, под којом су укинути сви слободоумнији закони, под којом се пролила онолика крв, влада од чијег рада зебе читава Србија...

С тога у овом „најсјајнијем успеху“ владе, лежи њен морални пораз. Тај успех није постигла она правим путем, тај успех је могла постићи само најгрђим и најгаднијим смицалицама. То ће видети, и то морају увидети сви, који знају да мисле. То би увидели сви и да није пре кратког времена на најгрубљи начин погажен и укинут досадањи изборни закон и донесен нов. — Сад се види зашто је то било.

Али настаје уједно и питање: Зашто се то догодило?! Шта се спрема на идућој скупштини? Јер да није сва она „уставна брука“ почињена из ситних разлога, то стоји.

Оба крила радикалне странке изјавила су се за пасивитет. Нису хтела да се упуштају у изборе, јер је нови изборни закон донет незаконитим путем. И јер је тај закон тако јадан, да се на изборима не би могла показати права народна воља. Оба крила радикалне странке нису хтела да иког варају, као да су оно прави избори, и нису ишли на избор.

Самостални либерали, који нису отишли у владин табор, ушли су и избор. Они су рачунали, да ће протурити бар неколико својих најбољих говорника, који ће у скупштини опонирати. Дабогме, да ти не би ништа постигли, осим што би дали скупштини неки законит изглед. Али они нису ни хтели да постигну друго, него мало да „сјаје“ својим говорима. Надали су се, да ће многи свет мислити: — Гле, ово су прави браниоци народних права — и да би либерална странка тим начином појачала.

Но либерали су се преварили. Генерал Цинцар-Марковић имао је у рукама закон, по коме је могао свуда продрети и није дао никоме — пардона. Учествовање либерала у изборима дало је повода макар полузваничним новинама, да се хвале. како су неког — победили. Иначе би се знало, да су се све опозиционе странке у земљи уздржале од једне ружне изборне комедије.

Рачун, што га полузванични листови протурују о изборима, смешан је. Веле, да је од преко 216 хиљада бирача гласало 182 хиљада (то је неких 82%, а то је искључено). Наше је тврдо уверење, да је било мало гласача.

Ал како је дошла влада то те цифре. Ево како: Њени кметови су руководили изборима. И руководили су без икакве контроле, јер нов закон не дозвољава ичије поверенике. Ти су радили шта су хтели, бележили, шта су хтели, колко су хтели — А гласанице, које су предали бирачи. шта је с тима?! Закон наређује да кметови преброје гласанице, уведу их у записник и — спале их. Данас нико не може да докаже влади, да није онако, како су кметови записали у записник Докази су — спаљени.

Ти су кметови добили налог, да истерају што више бирача. И да би показали, како су успели, бележили су што више гласача и то, разуме се, за владине кандидате. И сад то влада употребљује да докаже, како се радикали нису никако задржали од избора и немају никог уз себе.

Посланици, који су ушли данас у скупштину, састоје се из самих отпадника појединих странаке. Има 71 бивши либерала, 33 напредњака, 26 бивших радикал... Види се, да се влада највише узда у отпаднике либералне и држи, да је то војска с којом ће моћи све...

Видећемо се шта спрема на скупштини али се не спрема добро. Народ у Србији зебе, грози се и очајава И пита се: може ли то бити, да се на овај начин титра са будућношћу земље и народа.

Међутим у Србији је тако, да се никад не изведе до краја што се отпочне. Тако ће бити и са кабинетом Цинцар-Марковића. Данас, кад је овако славно „победио“, можда и не осећа како је већ пао у немилост и да су у изгледу други људи, нови планови. Данашњи кабинет Цинцар Марковића, који данас поред све своје огромне победе виси само о танкој длаци краљеве милости, осетиће убрзо, како је та длака — танка. Да је имао памети да мање сјајно победи, било би по њега боље... Ми ово јасно видимо, као што смо и много друго провидели до сад. 71 отпадник либерални, значи нешто и у другом правцу...

Само доклеће трајати ова игра?! И ко то убија кредит Србије? Дал они, који не одобравају оваке изборе, или који их одобравају, или који ихи звађају? И ко носи одговорност за све то? — На то би хтели одговора.

Напоље из рупе.

(Упућено „Новом Србобрану“.)

Априла месеца, ове године било је у 84 броју „Н. Србобрана“ о гошћењу радикала по манастирима. А нарочито је било и ово:

„И ено велики родољуб, који највише ларма, узеде ономад из Велике Ремете педесет круна, што је неком израдио и дигао зајам из фонда од 4 стотине круна. Кајишарство најгоре врсте!“

Ми смо позвали „Н. Србобран“ да изнесе имена на среду, ако их има. Овака потмула, неодређена сумњичења нису дозвољена и морају се најгрђе осудити, јер управ не сумњиче никога, а опет сумњиче — свакога.

Прошло је доста времена и ми нисмо добили одговора. Међутим су неке присталице „Н. Србобрана“, по буџацима износили, да „Н. Србобран“ из незнам каквих обзира, неће да одговара.

Разуме се да је то лаж. „Н. Србобран“ је толико огрезао у мржњи против радикалне странке, да је, на пр., написао у исто време о радикалима: „Дижу куку и мо-

ПОДЛИСТАК.

МОДА СА МРТВИМА.

Мода, ова реч која се на свима језицима пише истим словима, заузела је, у друштву са новцем, превласт над свима људима земногa шара. Ње има и у вароши и на селу, о њој воде рачуна и владари и поданици, и научњаои и шупљоглавци, и богати и сиромашни, и раскалашни и убоги ђаволи. Негде се она провлачи под лажним именом «обичај», негде као »ношња«, па јој се и они, који вичу против моде, слепо покоравају.

Кад је мода овладала сваким живим створом и већ нигде није имала више да рашири свемоћну власт и силу своју, онда се окренула мртвима да и њих увуче под свој скиптар и круну. И тако бедни покојник, пошто је после небројених патњи и мука окончао своју стазу живота и дошао најзад до »жељене мете да ужива «вечни покој». нема ни после смрти мира и одмора. Поред религиозних обреда, који нису ни велики ни теретни, дошла је мода са свим усавршавањима да учини своје покушаје са «драгим покојником». Њу освештавају и обичаји са големим предрасудама који такође траже оспорна учешћа у овом жалосном догађају.

Најгоре се почиње са самим покојниковим оделом. Тражи се најбоље одело које је имао па, ако оно није баш најугледније онда се за скупе новце купује ново. Купује се капа, ципеле и т. д. а многи још забразде тако далеко у овој спреми да му чак и прстење међу на прсте, да не оде на онај свет као какав просјак.

После овога долази спрема за погреб. Поједини шпекуланти, увиђајући болесну сујету и таштину рода људског, основали су читава удружења и скупоцене радње, у којима се може по разну цену набавити све што мртвима «треба.» Никоне и не пада на ум проста истина да је покојник свршио с оним добом, кад му је што требало и да му више ништа не треба. Према сјају и украсу подељене су самртничке спреме по класама, али тако да је и најнижа класа веома скупа. Трговци с колима набавили су мртвачке кочије разне феле, те наплаћују по 30 до 80 круна за један спровод, док је то у ствари једна радња која не стаје више од 4—6 круна.

Затим долазе венци од природног и вештачког цвећа.

Код нас се у овом обзиру ради тако сумануто да је отворен грдан увоз вештачког цвећа са стране, за који без икакве нужде, већ из саме глупе сујете, износи се велика сума новаца из земље на страну. Кад би се један мали део од онога, што се потроши на овакве беспослице, поклонио каквом хуманитарном заводу, колико би се могло утолити беде и невоље патничке класе!

А шта ћемо тек да кажемо о скупоћи гробница, о споменицима, издатцима око оглашавања црквом и новинама, и т. д. Кад се све узме у рачун онда излази врло јасно да је данас скупље умрети него бити жив, За имућне људе можда ово није велика недаћа кад им годи њиховој сујети и »освећеним« обичајима, нека плаћају и нека троше. Али моћ подражавања је врло велика, те се и сиромашнији угледају на богатије, па сахрањујући своје мртве, оставе често све живе, о којима се морају бринути, без хлеба.

Тако је скупа таштина људска!

Поред ове скупоцене моде, која се увелико тера; нарочито у већим варошима, наши су и обичаји око умрлих врло ружни и по здравље убитачни. Оно љубљење мртвих, које се сматра за обавезно, не само за најближу родбину, већ иза све познанике и пријатеље, сигурно неће бити по здравље веома угодно. Кад се узме у обзир и та кобна истина, да се код нас прописи о заразним болестима не врше одвећ строго смотрено, онда се може замислити, колика је опасност од једног мртваца, који је умро од какве заразне и прилепчиве болести. На место да се такав мртвац одмах изнеге из куће и однесе у капелу на гробље,

тику на калуђере, на „рчкове“ и како их све не зову, а кад дођу у комисију ,једу пију и братиме се с тим истим људима, с калуђерима“.

Комисије за прегледање манастира изаслао је саборски одбор. И те комисије прегледале су по неколико манастира за неколико дана и саставиле исцрпне извештаје. И опет „Н. Србобран“ износи ствар, као да су ишли да се часте и госте по манастирима. То све нема друге цели, но да „по калуђерски“ омаловажи те комисије за прегледање манастира, бајаги, не иде се ту због контроле, него због гошћења, па зато нек се седи с миром и остави и даље нек иде како иде То разумемо!

Но поред свега ми смо тражили, да се та ствар рашчисти. А нарочито смо тражили, да се изведе на чисто она магловита сумња, која је бачена у свет, да је један „родољуб“ узео 50 круна, што је некоме израдио зајам фондовски од 400 круна. Хтели смо да знамо ко је то; и имали тога.

Кад једном нисмо добили одговор, питали смо и други пут И „Н. Србобран“ и опет — није одговорио јасно, отворено, да се та ствар може рашчистити.

Уредништво је за онако тешку оптужбу морало имати доказа, пре но што ју је примило у лист. Или ако је обмануто, требало је да то изјави.

Но „Нови Србобран“ пушта и опет неког свог дописника „из Јаска“, да продужује неваљала сумњичења. Има тамо, како је у рачунима заведено, да је малоремет ичка паракуварица примила 1000 круна сиротињских новаца, а није их примила и то комисија није видила. (Лепо, али зашто се не тужи?!) Има тамо о дру Жарку Миладиновићу како је био са неким Швабама из Беча по манастирима и другима.

Ми смо за сад добили дугачку изјаву дра Жарка Миладиновића, коју ћемо штампати и онако дугачку, ако не хтедне да је скрати. Цела је ствар у томе, да је лане ћерка фелдцајгмајстера барона Гизла хтела да посети манастир Крушедол. да види гроб краља Милана, и др. Жарко Миладиновић ишао је с њом тамо (јер му је рођака) а после ју је одвео и у Раваницу, да јој покаже мошти цара Лазара, у оба манастира провео је др. Миладиновић с госћом не дане, него тек по неколико сати. Ко хоће због тог да га осуди, нека га осуди. — Из таких ствари ето гради „Нови Србобран“ капитал.

Но биће о томе речи.

За нас је главно, да дописник из Јаска доказује, како „Нови Србебран“ није дужан да одговара „Застави“, али би јој могли казати и други људи: ко то и по коју цену израђује Швабама зајмове из фондова?! Казали би јој: Ко је велики родољуб, ко је Ремећанину од 500 круна зајма задржао 50 круна“. (Сад исправља цифре).

Дакле место јасна одговора, нова сумњичења! Ми не познајемо тог дописника из Јаска, нити можемо да тражимо друге људе, али ми имамо права, да се држимо уредништва „Новог Србобрана“. Оно је дужно, да ту ствар рашчисти или да изјави да је оно неистина

Ми смо се јуче распитати код фондовског фишкала дра Ђуре Красојевића и дознали, да из Мале Ремете за време данашњег саборског одбора ником није одобрен зајам од 500 круна.

Ма да ми потпуно верујемо у овај оба вештај ипак питамо и по трећи пут: Ко је тај „родољуб“, који је израдио некоме из Мале Ремете код фондова зајам од 500 круна (ил на послетку макар од колико) и узео за то 50 круна? И ко је тај неко из „Мале Ремете“?

И још питамо сад: Ко то и по коју цену израђује Швабама зајмове из фондова?

Ако уредништво „Србобрана“ има и најмање образа, знаће, да је дужно све ово или да докаже, или опозове. Не учини ли то, онда се његов поступак мора крстити крајњим неваљалством.

Дакле и по трећи пут: Напоље из рупе!

Манастирско питање.

VII.

Нека и ово послужи као допуна у манастирском питању:

Под бр. 6866/1676. ех 1898. поднели су Дане Станковић и др. Тоша Недељковић свој извештај о прегледању манастирских народних имања, и предложили, да се сва манастирска имања издају под закуп. У седници од 23. септембра (5. окт.) 1898. (број као горе) решио је саборски одбор: „извештај овај (Дана Станковића и Тоше Недељковића) на знање узети“

У опасци се вели, да је у Гомирју скинута манастирска управа а постављена мирска и то, решењем од 5. октобра 1898. год. бр. 1676. У манастиру Војловици је скинута калуђерска управа и постављена мирска решењем: С. О бр. 7372/1853. ех 1899. У Месићу је учињено то исто, бр. С. О. 4000/1655. ех 1901.

Нека је још једном наглашено, да је саборски одбор преко својих изасланика посредно, па и сам непосредно управљао манастирским иметком. Даље, да је калуђерску управу скидао и другу постављао, плату им одређивао, издавао и обустављао. На послетку, да су и сами калуђери признавали своју неспособност у управи и другу управу тражили, и да су сами манастирска добра издавали под закуп, кад је кућу требало одужити.

Догађаји у Хрватској и Славонији.

Демонстрације о Духовима.

У Загребу било је великих демонстрација 1. и 2. дана католичких Духова. Први дан отпочели су немири баш у подне, када се било искупило много света на улицама, који је лармао и викао против бана и управе. У вече се јако повећале демонстрације, јер су тада стигли били железницом до 25 словеначких учитеља из Брежака (Рана) (Штајерска), који су тамо тога дана одржали једну скупштину. да посете Загреб. Пошто је полиција нашла била, да су поздравни говори, којима су на станици јужне железнице били дочекани, били раздражљиви, хтела је да спречи тај дочек, и да растера свет, али је била немоћна према великој множини света. Свет је на то лармајући отишао пред универзитет, где је било мноштво полиције и жандармерије, која га ту растера. Растеране гомиле демонстровале су даље по споредним улицама, на што буду позване у помоћ 6 компанија војске, која улице рашчисти.

Али тек у понедељак, други дан Духова, било је таквих демонстрација, као што их до сада није било у Загребу приликом ових догађаја. Око једанаест часова пре подне поче се купити свет по улицама и демонстровати пред разним зградама, на којима су полупали прозоре. То је било пред новом зградом прометног равнатељства краљевских угарских државних железница, пред народном касином („мађаронском“), пред кућама оделних предстојника Шпицера-Крајчовића и Армина Павића, пред кућама посланика Гавранића, Пливерића и Шиловића. Особито је зло прошла кућа, у којој је редакција немачког владиног листа „Аграмер Цајтунг“. Ту су сви прозори полупани, а покидане и ролетне у приземљу. На то ступи у акцију, да угуши те немире, цео гарнизон скупа с топцијама (наравно без топова), возарским четама („фурвизерима“) и домобранцима. Војска поседне главне улице, а особито раскршћа, на што полиција стане хватати и хапсити демонстранте, ухапсивши их много.

Полиција је поступала врло оштро и пуцала је из револвера, што је свет јако огорчило, те је нападао на полицију камењем, а особито на полицајце на коњима, који сунемилице поступали. Отуда је и дошло, да је 5 њихових коња јако озлеђено, те нису могли више учествовати у прогањању демонстраната. Да би демонстранти спречили да ти полицајци на коњима не газе народ, повукли су у вече жице преко улица, те тиме спречили коњима пролаз У више улица заврнули су ноћу и лампе.

Сви јавни локали (гостионице и кафане) морале су се већ у 9 сати у вече затворити Пошто се код владе држи, да је још мало војске у Загребу, која треба да угуши немире, то су позвана још 2 ескадрона улана из Вараждина.

Ухапшена је у уредништву „Обзора“ и сарадница „Обзорова“ Марија Јурић, позната у хрватској књижевности под именом Загорка За тим је ухапшен у Бечу на захтев из Загреба, сарадник „Обзоров“ Марјановић, јер на њега сумњају, да је он саставио и дао у штампу оне револуционарне плакате. Иста сумња пала је и на вођу хришћанских социјалиста у Загребу Сироватку, који је такође као и Марјановић нестао одједном из Загреба, кад је оно полиција почела по Загребу хапсити новинаре. Говори се, да је побегао у Америку.

У та два празнична дана ухапшено је врло много особа.

Стање у Приморју.

У Приморју је било о празницима све мирно, само су где-где здеране објаве прекога суда.

Закључак спозиционих посланика.

Опозициони посланици држали су конференцију ради договора о предлогу, да сви скупа предводе краљу једну велику депутацију грађана. После подуже дебате одбијен је тај предлог с обзиром на солидарност са далматинским посланицима. О том закључку обавестиће се јавност путем новина, у којима ће се такође објавити, да ће се опозиција пре отварања сабора састати, да закључи, какво ће заузети држање на сабору.

Посланици мађарске крајње левице у Загребу.

У Загреб је стигло из Будимпеште 5 посланика крајње левице, да се лично обавесте о догађајима и о узроцима њиховим. Веле, да су тројица од њих, чим су сазнали шта се о Духовима тамо догодило, одмах отпутовали.

Словеначки збор у Цељу.

На други дан Духова одржали су Словенци народни збор у Цељу, на коме је учествовало до 5000 душа. Говорили су посланици Фери, Храшовец и више других говорника. Сви су оштро осуђивали бана и његову управу. Напослетку је примљена резолуција, у којој се тражи да се

где ће се чувати прописно време, које треба по закону да протекне од смрти до укопа — код нас се дешава да такви мртваци по 24—28 сати леже у кући, у којој су боловали и трују оне, који су остали да жале за њима.

И ако је санитетским законом изрично забрањено да се при спровоћу мртваца употребљују деци из основних школа, тај обичај видећете и данас врло често. Из овога факта јасн се види колико су ружни обичаји укорењени код нас, да они чешће савлађују и силу закона.

Многи тумаче ове разне обичаје код самртника и при пограбу са жалосним расположењем породице, које сузбија све друге разлоге и оправдају га тиме. Ми никако не мислимо тако. Разум треба у свакој прилици да влада људским радњама и он треба да сузбија сва озећања, која могу да буду правце повод каквом ружном пословању. Јер и сама мода и ружни обичаји у оваквим приликама нису у стању да сузбију, они не утољују невољу, већ праве само од једне несреће две. Ми сматрамо да мода са мртвима не улива ни у коме учешћа у жалосном догађају, већ само одвратност и негодовање.

С. Н.“

бан свргне, и позивају јужно-словенски посланици у аустријском сабору да пређу у опструкцију против министарства Керберовог, ради његових говора, којима је вређао Хрвате и Словенце.

Бан у Будимпешти.

Прекјуче по подне отпутовао је бан у Будимпешту.

Нападај сељака.

У Дугомселу напали су, наводно, сељаци 3 железничка чиновника, Мађара, када су се ови враћали са неког излета. Жандари су сељаке растерали, те више њих ранили и ухапсили. (Не јављају, да ли су и ти чиновници од сељака пита озлеђени.)

Из Загреба јављају да су у Бели, у Загорју, напали сељаци жупника Цвека и тражили од њега, да им изда мађарску круну. Он им је говорио и доказивао, да је он нема. на што су они претраживали сву парохијалну кућу, од подрума, до тавана, тражећи круну, па, не нашавши је стадоше туђи жупника.

Најновији немири.

По вестима из Осека — које се морају примати са доста резерве, јер потичу из познатог плаћеног извора — у прљане су и премазане прошле ноћи у Ђакову многе немачке натписне табле, као и поштански ковчежићи. Код бискуповог шумарника Нанићинија предузета је преметачина (претрага), која је остала безуспешна.

У Илоку је мађарски натпис на дунавској скели замрљан, па је ради тога ухапшено више грађана, на које се сумња, да су то учинили.

Догађаји у Старој Србији и Мађедонији.

Борба са мађедонским комитетом.

У најновије време опет су учестали крвави сукоби између чланова бугарско-мађедонског комитета и турске војске. Тако је дошло до борбе код Петрије у вилајету солунском, за тим у брдима Кокордан Баир, близу села Ковчаса. Комитетлије су даље напали турско село Кадикеј. Становништво се турско одапрло. Погинули су 4 Турчина и једна осмогодишња турска девојка. — У селу Шаралину комитетлије су ухватиле и собом одвеле богатог грчког богаташа Нилу Албантиса. А кад нису у одређено време добили тражену уцену од 300 фуната, распели су га. — У селу Пиргу хтели су Бугари да склоне своје оружје. И да би скренули пажњу са себе приредили су један привидан погреб. Полицији је пао у очи прво велики ковчег, а друго што је овај против верског обичаја затворен био. (Тамо се мртви носе на гробље у отвореном ковчегу, а поклопац се носи испред крста, заједно са кољивом. Пр. ур. »Заст«. Полиција је задржала спровод, преметла ковчег, и кад је у њему место мртваца нашла оружје затворила је и попа, и пратњу.

Устанак католичких арнаута.

У Сарајево је стигла вест из Подгорице, да се међу католичким арнаутима опажа живље кретање но икад. Напали су и на једну стражару код Ајевне близу црногорске границе и ову су запалили. За тим су напали једно војно оделење, које је носило храну, убили су 2 а ранили 3 војника и провијант су отели. Кад је војска добила појачање напала је на Арнауте и спалила је неколико њихових кућа. Арнаута један део побегао је у брда, а други са женама у Црну Гору, где их је црногорска стража разоружала. На турском земљишту су међу тим Арнаути обновили борбу, која још траје. Још два турска батаљона стигла су на место борбе.

Турска неће гувернера за Ст. Србију и Мађедонију.

Из Скопља јављају, да је једна висока и меродавно турска личност рекла, како Турска никад неће и не може извести да се за вилајете косовски, солунски и битољски именује гувернер. Она би тиме сама напала јединство своје државе и изазвала неповерење и неспоразум у становништва тих појединих вилајета. Осим тога и управљење над тим грдним простором из једне средине не би било могуће погледом на разноликост тамошњих народа и њихових тежња. Дакле и опет је била само смицалица портина, кад је на такове реформе пристала

Политички преглед.

Угарски сабор. У седници од јуче продужена је расправа о ванзаконском стању. Павле Неси је говорио пуна два часа. Велику буру била је изазвала интерпелација Јована Бенедека у ствари великоварадске академије. Прво што су пет професора те академије учинили пријаву против једног свог колеге Шомлоа, министру просвете и наставе, у којој ударају против „неродољубивог“ једног предавања, те тиме хоће да спрече слободу наставе. Друго, што речену академију не зову правим насловом њеним: велико-варадска правна академија, него је називају велико варадском краљевском католичком академијом. При расправи ове интерпелације дошло је до оштра спора и судара између пучке странке и Кошутоваца. Са стране крајње левице непрестано је довикивано пучкој странци: Живело слободно зидарство! То је агресивна космополитска ултрамонтанска странка! А из редова пучке странке орило се према левици: Ви сте агресивна чивутска странка! Долазило је до ужасне галаме. Узалуд је председник подуже звонио. Увредљиви и заједљиви изрази падали су као киша. Председник је некоје опоменуо на ред, а попретио је, да ће са свима то учинити, који са примедбама упадају у реч. Једва је министар наставе Влашић могао изнети свој одговор. Језгро му је ово: И ако не одобрава начин и изразе у предавању професора Шомлоа, то ипак не види разлога, да се меродавна власт уплиша у то. А што се тиче назива речене академије, употребљава се и један и други. Оправдан је посве и онај придев „католичка“ Већина је узела овај одговор на знање.

Демонстрације у Италији против Аустрије. Демонстрације у Италији против Аустрије све се више шире. Из Рима су прешле у друге талијанске вароши. У Напуљу, Палерму, Месини, Верони, дошло је до оштра сукоба између полиције и демонстраната. Бацима се свугде придружило и грађанство. Има рањених и с једне и с друге стране, а многи су ухапшени. Полиција поступа нарочито окрутно и свирепо, што изазива још веће огорчење. У Верони је полиција рупила у једну кафану и затворила једног ђака. Народ је у грдној множини кличући: Живела Италија! Доле с Аустријом! отишао пред полицијску управу и тражио да се ухапшени ђак пусти. Полиција је ђака пустила Једна чета демонстраната рупила је у кафану, где се купе Немци из Немачке. Ту су умољени да не упадају у рђаво свађање и погрешке, а један Немац професор, родом из Немачке. држао је говор, у ком је истакао како Немци љубе Италију и како јој од срца желе напретка и среће. Завршио је свој говор кличући: Живела Италија! А демонстранти одговорише са: Живела Немачка! Силно је огорчење било кад је полиција ухапсила једног који је викао: „Живела слобода као у Аустрији!“

Аустријски листови одобравају, што је полиција предузела окрутне мере против демонстраната. Пребацују талијанској влади, што је она за последње две године према Аустрији водила дволичну улогу, те је за то и дошло до тих демонстрација.

Најновије вести јављају, да се демонстрације против Аустрије све више шире по Италији.

ДОПИСИ.

Турски Бечеј. 3. јуна. *(Избор поджупана торонталске жупаније).* У Бечкереку је обављен избор поджупана торонталске жупаније и изабран је Јанко директор потиског друштва против Пороскаја жупанијског фишкала. За Јанкова су гласали сви чиновници и иначе владини људи, а за Пороскаја су гласали сви независни људи. То је опозиција, која је је отпочела акцију против жупанијске познате покварености и корупције. Но главно је то, да су се Срби прикупили и држали листом са опозицијом за Пороскаја, који је иначе најпогоднији. Само су се одвојили од Срба кикиндски алмажани и гласали су са владиновцима, док су и кикиндски ратари гласали са осталим Србима.

За Јанкова чисто владиног кандидата гласао је и народни посланик др. Љуба Павловић са Исом Трбићем из Врањева. Остали бирачи из самога Врањева и Т. Бечеја нису гласали с њима, па нису ни Срби из Кумана, Меленаца и других места турско-бечејског среза. И тако видесмо, да се др. Љуба Павловић одвојио од својих и зближио са владиним таборор. Др. Давидовић и др. Богдан хоће да га исцеде потпуно као лимун, а после се зна шта ће бити. Па нашто све то? Зли језици говоре, да ће др. Љуба Павловић постати управитељем подводног друштва у Т. Бечеју, што је до сада био изабрани поджупан Јанков, па ее тврди да је у том погледу постојао савез, да богме на рачун народа. — Сећамо се добро оних „Заставиних“ речи кад је др. Љуба Павловић изневерио радикалну странку при изборима за епархијску скупштину. Упозорила је народ то, да пази ко шта ради. А рекла је: Иде време, и оно ће врло брзо показати народу, ко је какав и због чега се и догодило све ово. То је време већ сад дошло и оно ће нам то показати и боље.

Чича Михајло.

Ономад био код мене председник Н-ске општине. Док ме је чекао, преврташе по столу новине, да се позабави.

Кад сам ушао у собу, он држи »Браник«, а усне му се смеше. — Ето, каже ми, прочитао сам шта пише ваш чича Михајло.

— Па како ти се допада?

— Море, ја сам с њим на чисто, као да га знам 10 година, а никад га видио нисам.

— Како?

— Ето како?! Што имамо и ми у нашој општини такву сорту. Не треба да га читам, увек знам шта ће писати.

— То ти много знаш унапред.

— Ама кажем ти, имамо ту сорту и ми у нашем селу. Био је пре председник наше општине, а кад је изгубио поверење, те људи изабраше мене, од оно доба радили ми ма шта, он само опонира, негира и апелира... Не чује, не види, не мисли; у њега је само јед и злоба.

Ма ми шта радили, он је противан. А ми се старамо да све урадимо како је право и паметно, па му је дабогме тешко опонирати, негирати и апелирати. Ал не може друкче, јер мислим одмах би умр'о, кад би морао да каже: Добро је!

Кад нам је умр'о учитељ на мушкој школи, предлажем ја да распишемо стечај за учитеља. Гледам на чича Михајла, шта ће сад, а он се усплахирио, те кашље, Боже, кашље, јер је устао да каже: не треба, а још не зна како ће да изведе. Напослетку се — досетио.

Предлаже, да се распише место на мушкој школи за учитељицу, јер је њих више, па су јефтиније. Кад нам је умрла учитељица и хоћемо да распишемо стечај за учитељицу, он је и опет дуго кашљао и предложио да распишемо стечај за учитеља, јер су нам се женска деца распустила, па треба мушка рука да их тера у ред.

Полако отпаде од њега и оно мало људи што их је имао, и остадоше с њим само двојица. Како им је кад, устају уз њега, то они знаду, ал тек — устају.

Догодило се недавно, да смо наручили једно ново звоно. Наш чича Михајло хтео је испрва да не наручимо то звоно, ал кад је пропао с тим, онда је хтео да наручимо — два. Само нек не буде како смо ми предложили.

Кад је стигло то звоно, устанем ја у одбору и кажем: Нека се уведе у списак, да имамо сад 4 звона, јер три стара и ово ново су четири.

Гледам ја у њега, шта ће сад. Да ће устати, знао сам. И он устаде. Овај... онај... ја нисам за то... не треба тако увести.

— Зашто?

Е кашљао је, кашљао... док се већ не-

кима не досади, те му подвикнуше: Ваљда зато, што три и један нису четири, а?!

Никад га нисам таквог видео. Испрва био црвен, па побледио, а напослетку чисто помодрио. Очи му се избуљиле, и кад већ мислисмо пући ће, он лупи песницом о скамију и рече: — Па и није!

Онога дана је изгубио и последња своја два човека.

А видиш, такав је на длаку и овај ваш новосадски чича Михајло, који пише у »Бранику«. Ви не треба ништа друго да радите, но да напишете у »Застави« чланак: »Два и два јесу четири«, па ако он не напише на то одговор, да је то лаж и глупост, сеци ми главу. И онда би видиш и он изгубио и она своја последња два човека, која су с њим.

Насмејао сам се, ал држим да је излишно чинити такву пробу, јер и без те пробе зна цео свет, да би наш новосадски чича Михајло и на то написао: »Радикали код »Заставе« немају право!« Написао би, па ма га главе стало, а ми нисмо толико пакосни, да га доводимо у такво велико искушење. Нек нам је само жив и здрав.

=

Вести из места и са стране.

Духовска слава на Ченеју.

У Новом Саду, на Ченеју је други дан Духова слава храма цркве. Српска занатлијска ратарска читаоница решила је, да позове своје чланове, да тога дана оду на ту славу, а позвала је и нашу ратарску младеж, момке и девојке, који су певали на народној забави, да иду на Ченеј, те и тамо отпевају коју песму. Читаонички одбор позвао је био и занатлијско певачко друштво „Невен," но „Невен" се био већ обећао на Стражилово. Ипак се управа новосадске занатлијско-ратарске читаонице побринула да посета на Ченеју буде што већа, па да не прође ни без песме. Како смо извештени друштво ће се кренути на Ченеј из просторије занатлијско ратарске читаонице у $1^1/_2$ сат по подне.

„Народни Одјек".

Како из Београда јављају, од данас, четвртка, почеће да излази „Народни Одјек", орган радикалне демократије. Редакција је према закону о штампи уредила све што треба, да лист излази уредно. — Коликог ће века бити само овај лист! Полиција и „правда" у Србији постараће се без сумње да га што пре угуше.

Будимпештанска фнлијала „Српске Банке".

„Српска Банка" проширила је свој рад, отворивши своју филијалу у Будимпешти, која је од 1. јуна ове године отпочела свој рад.

Филијала „Српске Банке" бавиће се осим свих банковних послова и комисионим послом за робу, т. ј. посредоваће при продаји и куповању свих врста земаљских производа. Овом установом удовољила је управа „Српске Банке" и овој давнашњој и великој потреби нашег трговачког света, а уверени смо, да ће иста бити од велике користи колико за нашу трговину, толико сигурно и за саму банку. — Сретно!

Сеоске библиотеке у Русији.

У Русији се последњих година обраћа, по примеру западних држава, велика пажња образовању сеоског света. Тога ради образују се сеоске библиотеке, у којима сељаци добијају поучне књиге на читање. Дописник „С. П. Вједомости" из Харкова тужи се, како се број сеоских библиотека и читаоница слабо множи у харковској губернији. Народ је жељан читања, али још много сметња има развијању и ширењу библиотека. Највећи број тих библиотека, смештен је код среских и сеоских власти, за тим код школа, остале су или у приватним становима или код црквених чувара итд. Многе библиотеке имају тескобне станове, па за то и не могу бити од велике користи. Књиге су понајвише верског и моралног садржаја, а има их врло много поучних чија је садржина о животу и дневним потребама. И сељаци с великом љубављу траже ове књиге, читају их и користе се њиховом садржином. Кад ли ће се једном и код нас почети да ради на оснивању сеоских библиотека и образовању нашег сељака. Или ће се он и даље само употребљавати једино на кулуке и смењивање — кметова и посланика? Крајње је време, да настанемо на образовању нашег сељака, који је далеко, врло далеко, у сваком погледу изостао иза сељака напредних културних држава.

Шта је чистоћа.

Чистоћа је најглавнија погодба за одржање здравља. Чистоћа то је чист ваздух. Чистоћа то је чиста вода. Чистоћа у кући и око ње. Чистоћа тела, чистоћа одела, чистоћа у јелу и посуђу. Чистоћа у раду и у правима, како човека тако и жене. Чистоћа у животу, умереност у свему — што лежи у снази човечијој. Сваки чист човек већ је по себи здрав и расположен. Најновија испитивања о ситним и невидљивим створовима, који порађају стострука разна обољења, још су више показала колико је чистоћа неопходно потребна за одржање тела у здравом стању. „Чистоћа је пола здравља" и она се постиже прањем, а вода је бесплатна. Код нас је ретко наћи кућу у којој нема шуге на деци, а шуга долази само од нечистоће. „Рђа једе гвожђе, а нечистоћа здравље!" — Наше жене знају купити белила, а собни дувар и деца су им црна; оне знају купити црвену мараму под убрадач, што је велики луксуз, а децу у цркву спреме необучену и неумивену; оне потроше за игле, рекле, кецеље, док се спреме за један сабор, толико, да су за те паре купиле сапуна, прале би целу кућу годину дана! Како је ружно и одвратно видети жену набеђену, намештену, с попегланим рукавима и убрадачем, а знамо, да је оно необучено и неопрано дете — њено! Истина ово је посао мајчин, али опет пола кривице за ово пада и на оца — јер не води рачуна о овоме! И ми се чудимо од куда су нам деца шугава, ушљива, жвалава, и рекнемо: „Божја воља!" Како је лепо видети дете чисто, умивено, ошишано па макар било и у искрпљеним кошуљицама, само нека су опране. Ко хоће да води рачуна о своме подмлатку, он ће на ово пазити Ово није код свију овако, али онде где јесте — онај и нека се стиди! На нечистоћу свака болест прво дође. „Н. З."

Сремски велики жупан.

У круговима, који стоје близу министру пл. Чеху, говори се, да ће постати сремским великим жупаном посинак Чехов, посланик Иван пл. Адамовић.

Брзојави „Застави."

Стигли 22. маја.

Из угарског сабора.

Будимпешта. Посланик Раткаји говори о изјави краљевој у логору код Брука. Краљ је казао, да влада не може попустити. Раткајји вели: То је мешање у политику. Поводом тих краљевих речи устају муниципије уз владу.

Министар председник одговара, да се влада не ослања само на краљевом поверењу. Општине су се изјавиле уз владу, без ичијег уплива. Он иначе не зна јер краљ оно казао.

Немачки цар у Бечу.

Беч. Немачки ће цар почетком јесени походити бечки двор.

Демонстрације у Риму.

Рим. Пред аустро-угарским послан ством било је демонстрација и дошло је до озбиљна судара између полиције и демонстраната. Много је рањених а много и затворених.

Проневера код поште.

Будимпешта. Поштански кочијаш Михајло Мичикаји побегао је са поштански коли из општинског звања, кад је поштански чиновник у Хернадској улици примао пошиљке. У коли је било 400.000 круна. Одмах је наређена потера за њиме. У 2 сата ујутру нађена су поштанска кола код села Ракошфалва. Стражњи део био је разбијен. Нестао је ковчег са 98.000 круна. Гвоздено преграђе, у ком су били други новци, није могао разбити. Изгледа да га је патрола спречила у послу, те је морао побећи са оним, што је у рукама имао.

Будимпешта. Поштанског кочијаша Мичинаја нису још ухватили.

Трговина.

НОВИ САД, 22. маја 1903 године. Пшеница прве квалитете нова 7 фор. 40—— н. Пшеница средња 7 ф. 20—30 н. Пшеница лакша роба 7 ф. ——— н. Наполица — ф. н. Јечам 6 ——— ф. Зоб 5·60—80 ф —— н. Кукуруз у зрну 6 ф. 10—30 — н. у зрну нови — ф. ——— у клипу — ф. ——— н.

Маст 74 фор. Сланина сува 74 фор. дебелина паљена 74 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	44—45 нов.		живе
„ средњи . .	42—43 нов.		
„ лаки . . .	38—40 нов.		мере

Све од 1 килограма.

Теоци .	30—34 нов.	по клгр.
Јагњци	7—14	по пару фор.
Овци .	———	по пару фор.

Изашла је из штампе књижица:

Какво се зло спрема у Србији?

Чланци Јаше Томића и Боже Маршићанина.

Књига износи три штампана табака и може се добити у администрацији „Заставе. Цена 20 новчића.

Продаје се

Кућа број 7 и 8

у тврђи 373 1—3

у Петроварадину

састојећи се из 7 соба, 3 кухиње, 2 подрума итд. Припадају јој и 2 ливаде.

Поближе обавијести у Дугој улици к. бр. 240 у Петроварадину.

ПОЉСКО ДОРБО

од 200—500 катастралних јутара (1600□ хвати) желим да купим у сремској жупанији, или пак у Србији близу Дунава или Саве.

Понуде нека се пошаљу на адресу

Дра Мих. Продановића адвоката у Новом Саду.

375 1—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

К. МАТИЋА

у НОВОМ САДУ

ПОТРЕБУЈЕ

ДВА СТАРИЈА ПОМОЋНИКА,

који су вешти продавци. — Ступити могу одма.

374 1—2

Сваковрсна семења за расад, Штоплова, гуме и воска за каламњење, плава камена и шаша, Фина, зејтина, пиринца и каве, Крупна и ситна грожђа, Крупна бадема и лешника, Минхенско шпатен пиво у флашама.

ДЕЛИКАТЕСА и ШПЕЦЕРАЈА ТРГОВИНА

Љ. СТЕФАНОВИЋА СИН, НОВИ САД

Основана 1866. Главна улица бр. 27.

Телефон бр. 76.

Грчка лековита вина: Mavrodaphne, Cypro, Achaier, Malvasier.

Сваки дан свежа путера за тај. са спахилука надвојводе Албрехта.

Дебрецинске и енглеске месните сланине.

Минералне воде.

751 29—

Комасација
пољопривредних имања.

Предавао на VI. главној скупштини српских земљорадничких задруга у Аустро-Угарској, одржаној 7. 20) маја 1903. год. у Вуковару. — инж. Јован Татић.

II. **Мелем против ових аграрних невоља је: комасација пољопривредних имања.**

Поред напред наведеног стања ствари, није се могао појединац сам испомоћи; овде су нужне удружене силе! — Увиђајући ово са једне стране, а знајући са друге, да се, у ратара, једнодушност и споразум, у овако важној, али по њега тугаљивој ствари, врло тешко, али никако постићи не може; створени су у свима државама и земљама, у којима се, о унапређењу пољопривреде мисли, закони, по којима се ово неуређено стање, против воље појединаца има да среди. Укинути досадању поделу раштрканога имања; основати, према положају земаља, а без обзира на досадашње нерегулисано стање, нове путове (леније увратине) и нужне јендеке; саставити, између тих нових путева, сваком власнику, у што ужем спору и правилнијем облику, доделити, његов груписани посед, или кратко речено: досадање имање саставити, и заменути га са једним комадом, од исте вредности, — то је задатак тих закона.

Тај рад, поједина, по целом хатару једне, или више суседних општина, раштркана имања једног и истога власника груписати и у један, или што мањи број број честица саставити — зовемо комасација.

Сад да видимо, какви разлози говоре за комасацију, а са каквима се бране противници, па нека, по томе, сваки расуди, „којем ће се приволети царству“!

Разлози за комасацију:

1. Код раштрканог поседа губи се сила времена, а време је новац. ½ јутра и ¾ јутра зетље узоре један орач до подне, или рано после подне; сад би требао да иде на други крај хатара, да и тамо оре: — неможе, јер ће му се донде посустајати марва, а стићи ће га и ноћ него ајд кући, па дангуби. Сутра удари, какво невреме; до подне не може на њиву због зла времена, а после подне је већ касно, па тако се само дангуби, а уз то задоцни са усевом. Код комасираног имања је друкчије. Ореш васцели дан; наиђели лло време, испрегнеш марву, склони се с' њоме под саклон, па чекај, док приста не зло време, и онда настављаш одхах рад.

2. Код раштрканог имања троши се узалудно радна снага, а и пољопривредна радила. Познато вам је, колико се мора возати ратар по целом хатару, док све своје разбачене њиве узугари, узоре, посеје, оплеви, окопа, пожање и увезе. Када се све ово путешествије срачуна износи скоро толико времена и потрошене снаге, колико му, за обрађивање свега имања, треба; а да је комасиран, могао би то време и ту снагу са још једанпут толико зараде употребити. Возањем и вучењем по хатару, кваре се сва радила, као плугови, бране, дрљаче, машине за сејање, за косидбу итд., што прилично сазеца у трошкове, и ако обичан ратар то не примећава; код кемасираног земљишта се све то уштеди и на најмању меру снижава.

3. Код расцепканог имања троши се силно ђубре узалуд, па се и нађубри рационално. Мало час сам споменуо, колико се узалудно путује по хатару, па ту силно ђубре оде у тартар; па онда нико неће да ђубри оне њиве, које су удаљене од села, јер му је далеко, отуда и нису оне тако добре, као ове под селом. Све то зло отпада код комасираног земљишта.

3. Код расцепканог имања, нема слободног обрађивања земље, него је присилно, па зато је од слабог успеха. Несмеш посејати у житно поље кукуруз, ни обратно, ако ћеш да береш и жањеш; него мораш, како село хоће. Ту напретка нема, јер си везан за онај усев, кога већина сеје, па ма он и неимао цене. Кад на стрњику или у кукурузовину пусте марву у пашу, мораш је трпити, ма не имао свога ни једнога комада, и ма хтео што раније урадити на сопственој њиви. Код комасираног земљишта си потпуно слободан, и свој газда, па те нико не сме узнемиривати, јер са комасацијом престају све дотадање служности трећих особа.

5. Код раштрканог земљишта немаш довољног надзора, па је за то пољска крађа на дневном реду. Сваки има права, да иде по целом хатару, јер има по неко парче земље свугде. Уз пут понесе кући и туђега, па вели, да је са свога сопственога. Код комасиране земље, чим дође који странац у твоје поље, изгледа ти сумњив. јер нема шта оправданог да тражи. Догодио се овај случај. Комасирао сам у једном селу у Срему, па доделим неком малом поседнику сва 4 његова јутра одма под селом, скоро чело његове баште и куће. Кад је дошла комисија, да предаје нове земље, очитује се он да је незадовољан и жели старе своје четир парцеле, да му се врате; разлога није никаквога навео и буде одбијен са својим неумесним захтевом. После неколико година доспем у друго једно ближње село у истом послу. При објашњивању са људима рећиће ми један, како му се његов пријатељ из оног напред споменутог села жалио, што сам му доделио земљу баш под селом, па сад нема права, да се одмакне у хатар; а „пре тога“, — вели „идем са својих старих њива кроз цео хатар, па ту који клип кукуруза, ту коју бундевицу, ту мало мухари, па до куће пуне лотре свачега“. Ето за то је протестовао против комасације.

6. Код раштрканог имања одорава се немилице; усљед тога настају парнице; па буде по некад и разбијених глава. Да овака работа убија сељака и морално и материално, о томе не треба доказа. Већином хрђав и гладан комшија, или, што наши кажу „бољи орач“, дође раније, па одоре бразду две; но бива то и нехотице, јер редак је у нас ратар, да зна тачно границе свога имања; показао му отац, или старешина разор, или склад, али никад каквом сигурнијом значком означену тачну међу и казао му да је њива 10 фати широка, он одкорача (обично покрупно) 20 корачаји, па запне плугом и оре, а ти комшија себи тражи твоје. Све то код комасираног поседа неможе да буде, јер се при додељивању означе њиве, тачно, са колцима, каровима, па виде и чувају обојица своју границу. Па буде ли и опет каквих размирица, лакше је, јер је на једном, а не на много места. Један стари мерник, — који је при комасацији наговарао свет, да не прихвати исту, но да се противи, — кад сам га запитао, што то чини, одговорио ми је, да зато, што после комасације његов „мернички плуг“ неће више орати.

7. Код раштрканог имања губи се силно земљиште у разорима и складовима. То је пусто, без плода земљиште и служи само за легло мишевима и осталим пољским заразницима, па још се за њега и пореза плаћа. Изгледа, као да је то нека маленкост, али није тако. Узмите само, да један мањи поседник може, по данашњим приликама имати 12 до 18—24 и више комадића земље; на свакој њиви има, са обе стране, по ½ стопе свога разора, дакле код сваке њиве губи по 1 стопу ширине, што на 200 фати дужине (јер већином таке су дугачке њиве) чини 2—3—4 и више фати ширине; а на 12—18—24 и више парчади износи то: 400—600—8000 и више квадратних фати земљишта. То му годишње пропада, али за то и на то порез плаћа. Сад помислите, кад ко има још више парчади, па тек цео хатар, који има 3000—4000 парцела, то је читаво мало имање од 62—88 јутра земље, што код раштрканог поседа годишње пропада. Све се то код комасираног земљишта смањује на један, односно два разора за свакога власника, што је велика добит.

8. Код раштрканог имања има много неправилних и за обрађивање незгодних облика То су вам дугачке, па узане парцеле; ту је нека вздан испреламана са трбусима и лактовима; ту су лопари и оклисци, па не знаш како да је изореш; ту су парцеле, испресецане потоцима и јендецима, па ти треба читав сат хода, док до ћуприје дођеш, да на другу половину њиве доспеш. Све то код комасираног имања не сме бити, него се свакоме учеснику додели лако приступачна и за обрађивање удесна фигура.

9. Код расцепканог имања тешко се долази до мелиорације, осушивања и поболшања земљишта, јер се са множином учесника тешко одлази до споразума. Код комасације се то учини у главном одма, а појединац може — ако му је потребно — побочне канале на своме земљишту сам спровести, без питања осталих.

(Свршиће се.)

НОВОСАДСКА ФАБРИКА МАШИНА
И ЛИВНИЦА ГВОЖЂА
ЦИКМУНДА И ДРУГА
у НОВОМ САДУ

Препоручује своје сортирано стовариште разноврсних машина и реквизита и препоручујемо наше патентиране

ПАРНЕ ВРШАЋЕ МАШИНЕ

најновије конструкције најновијег времена. — Цене су тим гарнитурама ове:

Коњске снаге	4	5	6	8
Нето цена	3500 ф.	4000 ф.	4250 ф.	4900 ф.

Продаја уз потпуну гаранцију, односно уз пробу а на отплату од 4—5 година, 282 5—12

Уметнички зуби

оправљају се у мојем зубно-лекарзком атељеу, који је по најновијој системи удешен, на најбољи начин, да се њима може добро јести. Нарочито чиним пажљивим на моје јединствено уређење за техничку израду златом:

Израда зуби по американском начину без непчаних плочица.

Зуби у каучуку коштају
4 круна по комаду

Читаве вилице израђују се у року од 24 сата.

ПЛОМБИРАЊЕ И ВАЂЕЊЕ ЗУБА БЕЗ БОЛА.

Др. Самуило Леви
зубни лекар
316 2—6 поред „Гранд хотел Мајера“

БИРТАША

под рачун треба Лазар Станковић у Ст. Стапару.

Бирташ мора знати говорити поред српског, немачки и мађарски. Жена треба да је добра куварица. *Кауције мора положити 400 круна*, а пиће плаћа кад источи. — Поред бирцуза има и касапница, те је потребно, да је бирташ уједно и касапин. **Опширније усмено у Стапару.** (Ó-Sztapár, Bácska.) 291 6—10

Адресар.

Под овим насловом доносићемо **АЗБУЧНИМ** *редом (и по местима и по презименима) фирме и имена шрговина, занатлија, гостионичара, новчаних завода, разних иодузећа, адвоката, лечника и т. д. — Ове ће адресе излазити 52 пута годишње, и то 30 пута у бројевима од петка, који су распрострти у више хиљада примерака. Околина која долази у та места била би обавештена, где да се обраћа за своје потребе. А и иначе ако хоћемо да радимо један с другим, треба да се знамо и познамо. — Они, који још нису увртћени молимо да се обрате администрацији „Заставе“.*

Баваниште.

Ђ. Јовановић, гостионичар преко од општ. куће.

Будимпешта.

А. Мудрински, ципелар, vás u. kerepesi út sarok.

Бела Црква.

Браћа Ђорђевић-Нанчић мануфактурна и моде трговина, „код белог голуба“ у сопств. кући.

Јоца Стефановић, шпецерајска и деликатесна трговина код главе шећера.

Коста Костић, шпецераја и дивљачи трговина.

Вел. Бечкерек.

Живојин Терзин, мануфактура код Баче свирца.
М. Михајловић Јарковчанин, памучар. трг.

Новчани заводи:

Српска задруга за штедњу.
Плаћа на улоге $4^1/_2$%, а својим члановима 5%.
Држи цензуру сваког раденог дана.

Беч.

Велимир Бингулац, комисионарска радња Wiedener Hauptstr. 10 II. St.

Перо Деспић,
Главно заступништво Краљ. Срп. Извозне Банке за Аустрију, II. Obere Donaustrasse № 93.

Ст. Бечеј.

Стева Живковић, лецедер, црквена ул. 1031.

Винковци.

Филијала творнице намештаја и покућства:
Божић и Мецинг из Осека.

Вировитица.

Филијала творнице намештаја и покућства:
Божић и Мецинг из Осека.

Вршац.

Мита Матејић, фабрика саламе продаја на велико и у 5 кила пакетима.
Сава Томић-Печена, хотелијер код „Париза".

Вуковар.

Никола Бингулац, кројачка радња, гл. пијаца.

Жабаљ.

Коста Михајловић, шпецерајска, гвожђарска, и креча трговина и гостионица.

Новчани завод:

I. Задруга Срба Шајкаша за међусобно помагање и штедњу.
Плаћа на улоге 6%. — Дани цензуре су вторником и суботом.

Земун.

Др. Јован Радивојевић-Вачић, адвокат.
Др. Миливој Бабић, бранилац у казнен. стварима.

Ириг.

Ђорђе Пуљо, гостионичар и хотелијер.
Лазар Недић, стаклар преко од велике чесме.

Горњи Карловац.

Никола Дубајић, гвожђарска трговина.
Миле Куга, гвожђарска трговина.
Браћа Милићевић, мануфактурна трговина.
М. Влатковић, трговина готовог одела.

Срем. Карловци.

Вински продуценти:
Др. Ђорђе Красојевић адвокат и заступник српских народних црквених фондова.
Др. Миша Михајловић, градски физик, вински продуцент.
Петар Ршић, воскар и колачар.
Ђорђе Секулић, мануф. и кратке робе трговина.
Јосим Живановић трг. меда и пчеларски ствари
Ст. С. Јанковић шпецерајска трг., главна пијаца.
Ст. П. Момчиловић шпец. трг., коже и вина.

Велика Кикинда.

Светозар Новаковић, уметнички бравар.
Сергија Којић, дрворезац и позлатар.
Ђура Милић, трговина разне пернате живине.
Младен Кристифоровић, кројач, главна ул.
Петар Ракић кројач свештенич. и мушког одела.
Милош Тешић кројач војног и цивилног одела.
Миливој Лотић, мануфактурна трговина.
Никола Милић, месар, продаја масти и сланине.
Стеван Радонић, израда црквених утвари.
Урош Малогајски, папуџија.
Милан Вукић, сарач.
Живан Чоков, сатлер и лакирер.
Васа Гајин, дрндар и кабаничар.
Миша Ђуричин, четкар.

Пециво ракије и трговина шљивовице и комовице:
Ђока Недучин и друг.

Шпецерајске трговине:
К. М. Мирков, главна пијаца
Мил. Т. Мирков „код лубенице", код срп. цркве.
Александер Ранков.

Митровица.

П. А. Искрић, галантеријско-помодна трговина.
Д. С. Јовановић и др. мануфактурна трговина.
Ник. Ненадовић, шпецерајска трг. код Арапина.
Радивој Николајевић, шпец. трг. на вел. и мало
Велимир Радак, шпецерајска трг. код „Лава".

Продаја и куповина малих и великих дуката.
Мирослав Спајић, мењачница.
Срп. ципеларска задруга, »Српски Дом«

Нови Сад.

Адвокати:
Др. Миливој Григоријевић, грчка ул. 10.
Др. Бранко Илијић, ћурчијска улица број 11.
Др. Паја Јанковић, грчка улица број 7.

Бербери:
Владимир Угришић, лебарска улица број 6.
Милутин Милићев, ћурчинска улица број 21.

Винарска радња:
Александар Адамовић, пецара комовице, шљивовице и коњака, — продаја на мало, господска улица број 8. и житна пијаца број 10.

Воскари и колачари:
Мија Чупић, ћурчијска улица број 30.

Галантеријско-помодне трговине:
Браћа М. Поповићи, главна улица.

Гвожђарске трговине:
М. Вулпе, код „Плуга", темеринска улица бр. 12;
Антон Георгијевић, код „Златног звона", главна улица број 4., преко од владичиног двора.

Гостионичари и хотелијери:
Стева Димитријевић, код „Камиле".
Тима Јерковић, кисачка улица.
Вуја Пуповац, лебарска улица број 3.
Јован Ђорђевић, темеринска улица број 17.
Ђурица Ракић, темеринска улица.

Зидари:
Васа Каћански, Фрање Листа улица број 7.

Босанска кафана са конаком, футошка ул. бр. 18.
Мехмед Арнаутовић-Тешњак.

З. Милићева, јорганџијница, житна пијаца бр. 11

Казанџије:
Милан Т. Јовановић, казанџијска улица.

Књижаре:
Милан Ивковић, преко од владичанског двора.
Глиша Лазаревић, дунавска улица број 5.
Браћа М. Поповићи, главна улица.

Творница каруца и кола:
Јован Мунћан, кисачка улица.

Књиговезачке радње.
Милан Манојловић, ћурчијска улица бр. 6.

Кобасичари:
Филип Михајловић, житна пијаца.

Кројачке радње:
Теодор Гајић, лебарска улица бр. 12.
Витомир Ф. Куруца, дунавска улица број 4.
Мита Томић, кулунџија, преко од саборне цркве.

Лекари:
Др. Јефта Стојаковић, главна улица бр. 25.
Др. Ђура Трифковић, главна улица број 24.

Мануфактурне трговине:
Петар Матић, код „Беле Лале", главна ул. 11.

Мануфакт. памука и срп. платна тргов. „код 2 чобана"
Косте П. Миросављевића, ћурч ул. бр. 24.
Гавра Ј. Полит, код „Златн: Лафа" гл. ул. 15.

Мерници:
Стеван Славнић, главна улица број 25.

Новчани заводи:
Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Новоме Саду
Основана 1870. год.
Цензура: сваког понедељника среде и петка, свагда у 10 сати пре подне.
Српска Учитељска Новчана Задруга
у црквеној кући, житна пијаца број 3.

Стовариште мушког и женског одела:
Капамџија и Вонди, главна улица број 3.

Осигурање живота и ренте:
Коста Шипош, гл. инспектор за Бачку и Срем „холандског осиг. друштва" — Петефи ул. 30.

Опанчари:
Прва Српска опанчарска задруга, у Чавићевој кући, главна улица бр. 6.

Памучарска трговина:
Јован Т. Чавић, код „Преље", главна улица.

Једина часто платнарска радња:
Давид Ћурчић, главна улица у сопственој кући.

Произвађач пероноспоре-штрцаљки:
Милан Т. Јовановић.

Продавац птица:
Лазар Лучић, темеринска улица.

Погребна подузећа:
„Конкордија" Ђуре Стојковића, ћурчијска ул. 15.
Паја Марковић, дунавска улица.

Филијала творнице покућства:
Божић и Мецинг, из Осека, дунавска улица.

Папуџије:
Милан Радујков.

Подузимачи за иконостасе и Христове гробове.
Лука К. Алексијевић.
Никола Ивковић, дунавска улица.

Радња свештеничких хаљина, појасева и шешира:
Никола Ивковић, дунавска улица.

Обнављање старих иконостаса и св икона:
Лука К. Алексијевић.

Набављање црквених звона:
Лука К. Алексијевић.

Трговина барјака и застава за школе, певачке дружине и друштва:
Лука К. Алексијевић.

Набављач стаклених прозора са светитељима:
Лука К. Алексијевић.

Трговина са рибом на велико и мало:
Фрања Ловрековић, Сечењијева улица 9.

Сарачи:
Тодор Никетић-Бошко, дунавска ул. 10.

Фабрика сирћета и сирћетне есенције:
Милан Лакић и др. главна улица.

Стовариште надгробних споменика:
Паја Марковић, дунавска улица.

Стаклари:
Гоша Алабурић ћурчијска улица бр. 12.

Сликарски уметнички завод:
Иван Ј. Стојковић, главна улица бр. 25.

Трговина црквених утвари:
Лука К. Алексијевић.
Милан Ивковић, преко од владичина двора.
Никола Ивковић, дунавска улица.

Цветарница и вртарница:
Војина Јовановића, дунавска улица бр. 3

Ципеларске радње:
Прва српска ципеларска задруга. Стовариште ћурчијска бр. 11. — Радионица гл. ул. 3.
Младен Ивошевић, у кући Матице Српске.
Кузман Јуришић, дунавска улица бр. 22.

Ћурчијске радње:
Милан Винокић, ћурчијска улица број 8.
Гавра Нецков, ћурчијска улица број 16.
Ђорђе Пушић, ћурчијска улица.

Шпецерајске трговине
Ђока Мољац, кисачка улица.
Стојановић и Радовановић „код лафа" гл. ул.
Давид Ћурчић, глав. улица у сопственој кући.

Шпецерија, материјала, боја и варива трговина на велико и мало.
Никола Димовић, код „Црвеног рака".

Штампарије:
Српска штампарија Браће М. Поповића.
Српска штампарија дра Свет. Милетића.

Шеширџије.
Петар Маркуш, главна улица.

Осек.

Творница покућства и атеље за декорације:
Божић и Мецинг, горњи град.

Панчево.

Љуба Радивојевић, лицидер, кућа срп. црква. општине.
Ђура Димитријевић, житарска трговина.
Јоца Бећановић, кафана „Национал".
Др. Стев. Јовановић, лекар, Громонова ул. 6. ординира од 11—12 пре и 2—3 сата по подне.
Миливој Матић, мерник, мађар-улица број 5.

Новчани заводи.
Прва панчевачка среска ратарско-занатлијска задруга за штедњу и предујам.
Плаћа на улоге 5%.
Цензура се држи: уторником и петком.

Обућарска радња. Основана 1861. год.
А. Милорадовић, Велико стовариште чизама, ципела и папуча на мало и велико.
С. Суботић, стаклар, преко од св. савског дома.

Шпецерајске трговине.
Рада Јовановић код „Грозда" код успен. цркве.
Д Ђонин, код „Златне Крушке".

Нем. Паланка.

Гвожђарска и шпецерија трговина:
Марко Марцикић

Перлез.

Коча Поповић, мануфактурна и шпецерија радња.
Коста Ракић, мануфактурна и шпецерија радња.

Рума.

Бранко М. Спајић, мануфактура и конфекција.
Данило Удицки, шпецерајска трговина.
Бранко Богдановић, шпецерајска трговина.

Новчани заводи:
Румска Штедионица
(основана 1871. год.)
уплаћена деоничка главница К 60,000. Резервни фонд К 180,000. Улоге укамаћује са 4%. $4^1/_2$% и 5%.

Сегедин.

Милошко Марков, гостионичар, iskola u. 14.
Милан Недељковић, власник извора горке воде.
Велимир Јовановић, шпецерија и боје радња.
Шандор Мајски шпецерајска трг. iskola u. 3.

Сомбор.

Јаша Гргуров, гвожђарска трговина
Паја М. Бикар, мешовита радња, и са сиром
Душан Даљчев код „Д ља", мешовита и пића трговина. Стовариште сомборска сира.
Даша Грујић, памука, и мешовита трговина
А. М. Антић, стовариште пива.
Стеван Николић, шпецерајска трговина.

Чаково.

Браћа Миче насљедник, мануфактурна тргов.
М. Чарнић, шпецерајска трговина, главна пијаца.

Шид.

Милан Шалош, гостионичар и хотелијер.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.